

Gospodar in gospodinja

LETO 1938

23. NOVEMBRA

ŠTEV. 47

Sprstenina

Kulturna zemlja, to je zemlja, ki gojimo na njej različne poljske in vrtno (kulturne) rastline, je v bistvu sestavljena iz rudninskih snovi in iz sprstenine (humusa). Rudninske snovi so bolj ali manj drobno kamenje, ki ga je zdrobila in ga drobi še vedno priroda sama s pomočjo vode in mraza. Sprstenina je pa snov, ki je nastala iz raznih organskih (rastlinskih in živalskih) tvarin, ki so se pozneje primešale prvotni zemlji.

Prvotna zemlja je iz samih rudninskih snovi. To je pusta, nerodovitna mrtvica. Ko so pa začeli zemljo obdelovati in gojiti v njej rastline, ali ko se je polagoma sama brez človeške pripomoči obrasla (gozdovi), se ji je primešalo več in več gnojnih rastlinskih in živalskih ostankov, ki so se v njej razkrajali in jo delali bolj in bolj rodovito. Prvotna mrtva zemlja je blizu površja zoživelac, v njo so se naselila razna živa bitja, njena prvotna svetla barva je potemnela in ponekod sčasoma skoraj popolnoma počrnela.

Sprstenina se nahaja samo v zgornji plasti zemlje — v naših zemljah komaj do pol metra globine. Globlje plasti so po večini popolnoma rudninske brez sprstenine.

Vsakomur, ki ima dalje časa opraviti z obdelovanjem zemlje in s pridelovanjem bodisi poljskih ali vrtnih rastlin, že naravni čut pove, da je zemlja tem rodovitnejša, čim več ima v sebi sprstenine. Ta naravni čut in skušnje mu kažejo, da je sprsteninasta zemlja neprimerno rahlejša nego pusta mrtvica. Ker je rahlejša, sprejme lahko vase več vode in jo tudi dalje obdrži nego n. pr. gosta, rjava ilovica. Ker je rahla in temne barve, se tudi mnogo prej segreje in toploto dalj časa drži nego zemlja brez sprstenine. Umevno je končno, da sprsteninasta zemlja lahko propušča zrak in zaradi tega močno pospešuje razvoj zemeljskih bakterij, ki so za razkrajanje rudnin in pripravo redilnih snovi v zemlji neizogibno potrebne. Sprstenina izboljšuje torej pred vsem tako imenovane fizikalne lastnosti zemlje, to se pravi, da zemljo rahlja, greje, vravnava vlago in pospešuje

razvoj zemeljskih bakterij. Ne smemo pa prezreti, da z organskimi (rastlinskimi in živalskimi) snovmi, iz katerih nastaja sprstenina, dovajamo zemlji tudi redilne snovi, zlasti tiste, ki jih v zemlji navadno primanjkuje, to so dušik, fosforova kislina in kalij.

Ker je torej sprstenina tolike važnosti za rodovitnost vsake, še posebno pa vrtno zemlje, je nujno potrebno, da zemlji ne samo ohranimo, ampak tudi po možnosti pomnožimo zalogo te snovi s primernim dovajanjem organskih tvarin.

Prvi in najvažnejši vir za sprstenino v zemlji je bil in bo pred vsem živalski, prav posebno hlevski gnoj. Z njim dovajamo zemlji vse potrebne redilne snovi v najugodnejši obliki, obenem jo pa fizikalno izboljšujemo, to se pravi, da na najbolj učinkovit način skrbimo, da se sprstenina v zemlji množi. Zato pa velja že od nekdaj pravilo, da brez hlevskega gnoja uspešno poljedelstvo in vrtnarstvo ni mogoče.

Drug izvrsten pripomoček za pomnoževanje sprstenine zlasti v vrtni zemlji je kompost ali mešanec, ki je v svojem bistvu prav za prav sama čista sprstenina. Dobro urejen kompostni kup je prava zakladnica ne samo rastlinske hrane, ampak obenem tudi zelo cenena in izdatna proizvodnja sprstenine, saj se predelavajo v njem same rastlinske snovi v drobno, črno sprstenino.

Še posebno dragocen kompost, ki je popolno nadomestilo za najboljši hlevski gnoj, dobimo, ako kopičimo v kompostni kup razne organske odpadke v posameznih plasteh, ki jih potrošamo z neoljenim apnenim dušikom. Na ta način obdelane tvarine se v kompostnem kupu pretvorijo v izvrsten gnoj najkasneje tekom pol leta, dočim traja navadna pretvorba brez vsakršne primesi dve do tri leta.

Pri napravi te vrste gnoja ravnajmo takole: Na primeren prostor v vrtni pripravi mo za to namenjene snovi kakor slab, slamnat gnoj, slamo, listje, mah, praprot, plevel, razne smeti iz hleva in drugih prostorov in drugo rastlinsko šaro, ki sicer ni

za nobeno rabo. Zdaj začnimo nalagati te snovi v prvo plast kakih 25–30 cm na debelo. Širino in dolžino kupa določimo po množini za predelavo pripravljenega materiala. 30 cm na debelo nakopičeno prvo plast temeljito pohodimo, potem dobro polijmo in nazadnje potrosimo z apnenim dušikom. Na to naložimo prav tako na debelo drugo plast, jo dobro stlačimo, polijmo z vodo in zopet potrosimo z apnenim dušikom. Tako nadaljujmo, dokler ne porabimo vse tvarine, ki je pripravljena. Za vsak kubni meter stlačene tvarine potrebujemo približno 3–5 kg apnenega dušika. Kup zaključimo tako, da namečemo na vrh nekoliko prsti. Poudarjati moramo še enkrat, da je zelo važno, da vsako plast dobro stlačimo in temeljito zmočimo, zlasti ako delamo v toplem in suhem vremenu. Čez pol leta je ves kup izvrsten gnoj. Če po-

čakamo pa še nekaj mesecev, imamo pa drobnno, črno sprstenino.

Velika prednost takega gnoja pred navadnim kompostom je tudi ta, da se zaradi vročine (do 60° C), ki nastane v kupu, pokončajo vse škodljive živali, uniči tudi plevelno seme in trosi škodljivih glivic, ki povzročajo razne bolezni na vrtnih rastlinah. Tak gnoj je torej popolnoma razkužen, kar o navadnem kompostu in o hlevskem gnoju ne moremo trdit.

Za mesta in večje kraje, kjer je zaradi motornih prevoznih sredstev vedno manj konj, pa tudi po kmetijah, kjer primanjkuje hlevskega gnoja, bi morali še posebno gledati na to, da bi se vsaka na videz še tako malovredna organska snov porabila za kompost, s katerim se pomnoži sprstenina v vrtni ali njivski zemlji in tako izboljša njena rodovitnost. H

Kako smo čebelarili

Svojo živalco smo preskrbeli za zimo, da sedaj mirno ždi v panjih in ohranja življenje za prihodnje leto. Upajmo, da med bralci »Domoljuba« nimamo »čebelarja«, ki bi ne bil vsega storil, da njegove čebelne družine lahko brezskrbno pričakujejo zime in mraza. Ko je tako vse urejeno in za vse poskrbljeno, se naj vsak čebelar vpraša: Kakšen je račun mojega letošnjega čebelarskega hiševanja? Treba je napraviti obračun, sestaviti bilanco, pa se nad njo zamisliti. Vsako gospodarstvo, ki je kar tja vendan, je slabo. Kdor dandanašnji nima evinčnika v rokah in ne zna računati, bo tudi pri čebelah slabo vozil. Vzemimo zato danes svinčnik in papir, pa napišimo čebelarsko bilanco! Ne bojmo se mirno pogledati v oči tudi vsem napakam, ki smo jih vedé ali nevedé zagrešili, saj pravi star pregovor, da se ob napakah učimo.

Čebelarsko leto se začne jeseni, ko smo odbrali plemenjake in jih zazimili. Kako so nam lani prezimovali? V splošnem dobro; zima je bila za čebele ugodna. Toda čisto se je pokazila pomlad. Kar pogubno je kazalo, ko so se zaradi lepega in toplega vremena meseca februarja in marca začele družine silno naglo razvijati, a je »belac« velika noč strahotno presekala ta razvoj in uničila premnogo družin. V »Domoljubu« kar leto za letom prepevamo isto že oguljeno pesem: »Čebelarji, skrbite za zadostno in dobro zimsko zalogo!« Minula spomlad je z obrestni povrnila slehernemu čebe-

larju, ki se je ob tej naši pesmici muzal, češ kaj bodo mene učili, ko vendar sam vem, koliko imajo čebele dosti za zimo! Zaradi lepega vremena je bilo v panjih zalega nič koliko; zalega pa potrebuje hrane in vode. Zaloge so hitro kopnele in komaj so se obdržali brez čebelarjeve pomoči oni panji, ki so imeli hrane zadostno mero. Kar je je imelo znatno manj, je padlo, ali pa tako zelo opešalo, da si vse leto ni moglo popolnoma opomoči. Sneženi veliki noči je namreč sledil deževni majnik, ki je zalogo izpraznil do dna. Strahoma smo hodili okrog čebelnjakov in kukali v panje, pa dodajali, da smo rešili družine pogina.

Slišati je bilo, da je bilo število »obupancev« kar znatno. Govorili so: »Saj se ne izplača! Ze toliko let nič donosa, sedaj pa še majnika meseca krmiti! Kar bo, pa bo!« In je bilo... Če bi bil dodal morda družini pol kile medu ali vsaj sladkorja, bi jo bil rešil — rešil bi bil na ta način morda »petimi kilami deset, z desetimi dvajset družin. Tako je pa obupal en mesec ali štiri najst dni pred pašo in se potem vse leto — kesal.

Saj čebelarji takšne letine, kakor je bila letos junija, ne pozabimo kar tako. Da bi te šment! Vse je medilo: travnik, vrt, polje, gozd... Ali na nesrečo so bile naše družinice šibke, čebel je ostalo v grdem prejšnjem vremenu kar na trume zunaj — kdo bo donal sladko tekočino?! In vendar so se pohvalili kljub temu od povsod. Du-

žine so si hitro opomogle, saj se je napolnilo z medom in konec junija so se zasukala točila. Seveda pri tistih, ki so do konca etanovitni ostali. Za vse pa je letošnje leto živ in otipljiv nauk, da se nesebična ljubezen do čebelarje končno vendarle tudi — izplača.

Medu je bilo naenkrat veliko v deželi. Vse posodje smo napolnili, Čebelarna v Ljubljani je izpraznila menda do zadnje kante vso zalogo, ki je prej leta in leta ležala v skladišču. Dobro znamenje! Ali spet smo čebelarji pokazali in prav izdatni meri, da smo — naj ne bo zamere — šlaše. Slišalo se je, da so ponujali med — dober, prvovrsten med — po 10 din, celo po 8 din kilo... Vse se je balo, da bo med ostal neprodan. In

so ga tiščali in vsiljevali, kakor da se boji, da se bodo zadušili v njem!

Toda kmalu se je pokazalo, kako napačno je bilo njihovo ravnanje. Bali so se, da bo medu preveč, pa se je kmalu izkazalo, kako napak so mislili. Kajti paša je potem začela odnehati, hoja je le za kratek čas »prišla«, ajda je skoraj čisto odpovedala. Prvemu grehu — izgubi družin — je sledil drugi greh — v naših čebelarskih vrstah — zametavanje žlahtnega pridelka. Oba sta se hitro maščevala nad »grešniki«. Toda ko delamo bilanco, polegimo iz teh postavk vsaj en dobiček: da se bomo za bodoče vsaj nekaj koristnega naučili.

(Dalje prihodnjič.)

Kravja vprega

Slovenci rabimo za poljsko delo in vožnjo po največ konje in vole, redkeje krave in bika. V veliko večji meri pa uporabljamo krave delo naš nemški sosed. Ker je pametno in koristno, da vemo, kaj delajo naši sosedi in posnamemo, če kaže, kar je pri njih dobrega, sem se poučil podrobneje o odnoshih razmerah glede tega vprašanja, da poročam o njem tudi tebi, slovenski gospodar.

V Nemčiji je pomagalo kmetu obdelovati zemljo: leta 1900 2.700.000 konj, 1 milijon volov in 2.400.000 krav; delovnih krav je bilo torej blizu 20 odstotkov vse govine živine. Leta 1934 pa 2.300.000 konj, 0,3 milijona volov in 2.400.000 krav.

Število delovnih konj je torej v 34 letih šlo močno nazaj, še bolj pa število vprežnih volov, samo delo krav je ostalo na nekdanji višini! Kako raste v očeh naših sosedov pomenljivost kravje vprege, spoznamo tudi iz dejstva, da so uporabljali nemški kmetje leta 1921 19,7%, leta 1934 pa že 24,3% vseh molznih krav za poljsko delo. Posebno v nekaterih deželah se je zadnjih 50 let (od 1880—1934) močno povečalo število delovnih krav; tako n. pr. na Bavarskem od 528.000 na 749.000, na Vrttembergu od 228.000 na 316.000, na Badenskem od 181.000 na 238.000. Lahko trdim, da predstavljajo v južni Nemčiji delovne krave 70% vse vlečne sile na kmetih, v srednji Nemčiji pa 30 do 60%, dočim v severnih deželah prevladuje veleposest, ki uporablja večidel konje in kmetijske stroje. Posebno v hribovitih krajih prihaja krava kot kmetova pomočnica in prvi vrsti v po-

štev, konj je tamkaj v mnogo manjši meri gospodarsko upravičen.

Uporaba krave kot delovne sile je v veliki meri odvisna od velikosti obdelovanega posestva. Ta uporaba je zdrava in jo moremo gospodarsko zagovarjati le takrat, kadar se izguba na mleku in teži krav (zaradi dela) krije s prihrankom pri konjih. Zato naj bi vsak gospodar, ki poseduje 5 do 10 ha obdelane zemlje, to vprašanje vprežne živine dobro proučil in preračunal, kaj mu bolj kaže rabiti, ali konja ali vola ali kravo ali pa morebiti sestavo teh ali onih živali.

Seveda so pa za rabo ali nerabo krave odločilni tudi še drugi pogledi: oddaljenost polja od hiše, raven ali hribovit svet, lahka ali težka zemlja, pridelovanje okopavin, možnost postranskega zaslužka s konji, pametna ali zanikrna služinčad in ne v zadnji vrsti voljnost ali nevoljnost gospodarja in njegove družine, da bi se pečali s kravo kot vprežno živino. Pri naših severnih sosedih uporablja izmed 100 kmetov, ki imajo po 2 do 5 ha zemlje — 51, torej nad polovico samo krave za delo; izključno konjsko delo dobimo šele na posestvih v velikosti 50 ha, mešano vprego s konji, volmi in kravami pa imajo po posestvih, ki merijo po 5 do 20 ha. Celotno v Algaju uporabljajo kravo za delo na kmetijah v velikosti do 7 ha; do 20% delovne sile daje krava celo v tej pokrajini, dasi predstavlja tukaj reja plemenske živine in izreja dobrih mlekaric glavni dohodek gospodarstva.

Tudi industrija ima pri malih posest-

nikih precej vpliva na izbiro krave ali konja za vožnjo; kjer cveteta obrt in industrija ali kaže dosti zaslužka po zimi z vožnjo lesa iz gozdov, tam ima seveda konjski komat prvo besedo. Važen činitelj je tudi oddaljenost trga od kmečke vasi; če mora domačin vsak teden redno enkrat ali dvakrat v mesto ali trg, ki je precej oddaljen, mora že imeti konja, krava ni za velike razdalje.

Večinoma uporabljajo kravo kot delavko na kmetijah, kjer obdeluje vse posestvo sam gospodar z domačo družino; v tem primeru spada tudi krava (ali več krav) k družini kot sodelavka in pomočnica. Družina vedno budno pazi, da svojih prijatelje nikoli ne preobremeni. Otroci se od mladih nog navadijo lepo ravnati in voziti s kravami. Mož pa, ki je zrasel ob konjih, se kravjo vprego zelo koristna, kajti tak otrok tudi kot mladenič in mož, oziroma kot dekle in žena ne bo čutila nobenega notranjega odpora in nevshečnosti voziti s kravami. Mož pa, ki ni zrasel ob konjih, se mora že nekoliko premagati, da se odloči za kravjo vprego. Na Holštajnskem, kjer so splošne velike kmetije, gledajo na gospodarja, ki bi vozil s kravami, od zgoraj navzdol, prezirljivo kot samo na polkmeta. Seveda je pa ta ponos popolnoma neosnovan. Nasprotno je pa v južni in zapadni Nemčiji kmet-kravar ravno tako ponosen na svoje pridne in lepe krave, kakor drugod posestniki na svoje konje.

Rekel sem, da imajo po severnih deželah Nemčije veliki posestniki poleg konj tudi vole za vprego; vendar je pa volov v vprega zadnjih 50 let močno nazadovala. Dočim so imeli leta 1880 okrog 1 mi-

lijon podjarmljenih volov, je pa v l. 1934 padlo to število na 349.000. Motorizacija in pa zvišanje števila kravjih vpreg je potisnilo volovske jarme močno v ozadje.

Ako izvizamemo gotove, prav posebne razmere, moramo reči, da na splošno vol nima pravice nastopati v gospodarstvu manjšega kmeta. Ako gospodar privadi komatu vse svoje krave, kar ni prav nič težko — z redkimi izjemami — in ima namesto volov krave, si bo v mnogih primerih izboljšal svojo gospodarsko stanje. Krava daje mleko tudi tiste dni, tedne in mesece, ko dela. Vol ni nič hitrejši od krave, nevarnost za svinavko in parkljevko je pa pri obeh govedih enako velika. Res je, da ti pri zasilnem zakolju vol mnogo več vže kakor pa konj. Res je tudi, da vol raste v denar, če ga spitaš; to pa samo takrat, če si ga rabil za delo 1 do 2 leti, potem pa takoj postaviš pred jasli za pitje. V vsakem poznejšem času pa se zmanjša volu dohoda mesa, mlada govedina se prelevi v staro volovsko meso. Stroški za vzdrževanje vola pri delu so skoraj enako veliki kakor stroški za kravo, ki ti dela in še molze povrhu. Oja, krava in vol izkoriščata krmo, ki se ne da lahko prodati, dasta pa boljši, učinkovitejši gnoj kakor pa konji. Nadaljna prednost krave je tudi v tem, da daje redno vsako leto po eno tele, zraven pa še mleko poln dela, to pa tudi ob dnevih, ko konj in vol samo žreta. Ta prednost olajšuje, da pogosto naravnost omogoča mnogim posesinikom obstanek, kar je iz narodnogospodarskega stališča zelo velikega pomena. Kako vpliva delo na zdravje krav in kako na njihovo mlečnost, povem ob drugi priliki. —ovfr,

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

FRANCEK

Francek je bil močan, lepo razvit deček. Tudi razumen in nadarjen je bil. Ampak trmast! Ne, zares nisem ne preje, ne pozneje imela opravka z otrokom, ki bi bil v trmi vsaj toliko doprinesel kakor ta fant. Če si je vtepel v glavo, da kake stvari ne bo storil, potem so bile vse prošnje, vse prigovarjanje in vse grožnje zaman. Menda bi se bil dal raje ubiti kot pa bi bil v svoji trmi odjenjal.

Nekega dne je prišla v šolo njegova mati. S seboj je prinesla raztrgan zvezek. Oče mu ga je doma raztrgal. In nato mi je po pravici povedala vso žalostno zgodbo fantove vzgoje.

Francek je bil dolgo časa edini otrok v hiši. V tem času je bil poseben ljubljeneček očetov. Tako ljubeč in prijazen dečko je bil, da mu je oče vse dal, kar si je fant poželed in mu vse pustil, kar je hotel storiti. Ko pa so nato v kratkem času sledili v družini trije otroci, se je razmerje med očetom in najstarejšim fantom povsem spremenilo.

Deček, ki je bil v prvi mladosti zelo ubogljiv, je zdaj večkrat postajal trmast in neubogljiv. Pa vendar ne hudo, in s pravšno vzgojo bi se bilo dalo to prav lahko odpraviti. Toda oče je bil zelo nagle jeze, in je ob vsakem najmanjšem uporu kot divji udrihal po fantiču. Tega pa seveda mati ni mogla mirno gledati. Vmešavala se je in branila otroka in ga za očetovim hrbtom razvajala. Ona sama je bila že z vsega spočetka z otrokom premehka in mu je vselej odpustila, tudi če ni ubogal. Sprva ni hotela motiti očeta v njegovi veliki ljubezni do otroka, pozneje pa se je bala divje očetove jeze. Tako Francek nje sploh nikoli ni ubogal, očeta pa le takrat, če se je bal, da ga le ta ne bi kje zasačil in nabil. Snoči je spet prišlo do izbruha med očetom in fantom. Fant se je vse popoldne igral in se šele zvečer pri luči spravil na šolske naloge. Ko je oče prišel domov in našel otroka tako pozno nad zvezkom, ga je prijel jeza, divje je pretepel fanta in mu raztrgal zvezek.

Sedaj sem razumela, zakaj fant v šoli ni mogel ubogati in odkod njegova divja trma. V prvi življenjski dobi, ki je za otrokov razvoj najbolj važna, fanta niso navadili na poslušnost, ampak so ga le razvajali. Pozneje je bila mati preslabotna, da bi bila mogla otroku z uspehom kaj ukazovati ali prepovedovati. Oče pa je surovo kaznoval vsak prestop, vseeno če je bil velik ali le majhen, neznan. Ko je fant doraščal, mu nikoli ni razložil, zakaj to in ono ukazuje, ali to in ono prepoveduje. Samo ukazoval je in zahteval, da ga fant slepo uboga. Tak postopek je na mestu pri prav majhnem otroku, ki še ne more razumeti. Toda starejši otrok mora vedeti, zakaj mora ubogati in mora ob tem času spoznati večjo preudarnost staršev. Le tako ga je mogoče navaditi, da bo pozneje kot odrasel deček lahko samostojno ob jasnih razlogih sam ubral pravo pot in se za dobro odločil.

Tudi z nepravilnimi ukazi je oče gojil v otroku neposlušnost in trmo. Ker je navadno v razburjenosti in brez zadostne presoje ukazoval, se pri svojih ukazih seveda ni oziral na dečkovo naravo, na razmere, v katerih je živel. Tudi se ni uživel v dušo otroka, kateremu je moralo vendar biti pri srcu hudo, ko se spoznal, da ni več očetov ljubljeneč, ampak so njegovi ljubljenci postali mlajši bratje in sestre. Postal je nekam zagrenjen in to je gojilo fantovo trmo. Včasih je izvršitev očetovih ukazov zahtevala od fanta tudi tako velikega samopre-

magovanja, kakršnega tak majhen otrok sploh ni zmožen. Če vse to premislimo, moramo reči, da je bila Frančkova trma le sad njegove napačne vzgoje. H.

KUHINJA

Krompirjeva juha za bolnike. Nekaj debelih krompirjev operem, trdo zbršem in jih z lupinami vred zribam. V razgredo surovo maslo vržem pol tanko narezane čebule, žlico sesekljane zelenega petršilja, ščep kumne, zriban krompir in ščep popra. To nekaj časa pražim, nakar zalijem z juho ali zelenjarno juho ter pustim še četrte ure vreti. V skledo ubijem celo jajce, zlijem juho med pridnim mešanjem v skledo ter dam na mizo. Juho lahko potreseš s parmezanom ali pa tudi z dobrim trdim zribanim sirom.

Pečen krompir. Krompir operem, olupim in na ozke podolgaste kose zrežem. Kose pristavim z mrzlo vodo, osolim in pustim zavreti. Ko zavro, jih takoj odcedim in pustim, da se kosi osuše. Osušene kose denem na razgredo dobro olje ali na razgredo maslo, v kateri se je pečenka pekla in jih na obeh straneh lepo zlato-rumeno opečem. Potem jih naložim v sredo krožnika in obložim z nadevano kolerabo.

Nadevana koleraba. Srednjedebele, precej enake kolerabe izdolbem in jih z napol praženim rižem napolnim. Med riž zmešam pest opranih gob in eno jajce. Kolerabe vložim drugo poleg druge v dovolj prostorno kozico, v kateri sem razgrela žlico masti in zarumenila nekaj odrezkov čebule. Potem prilijem nekaj žlic vode, pokrito pražim toliko časa, da se koleraba zmešča. Jed dam kot fino prikuho ali kot samostojno jed na mizo.

Bifteč z jajcem. Od pljučne pečenke odrežem za prst debele rezine, jo operem, potolčem z leserim kladivom in denem na razgredo maslo, v katero sem vrgla nekaj odrezkov čebule. Meso pečem na odprtem ognju po pet minut na vsaki strani. S hitro peko ostane meso sočnato. Bifteč potreseš s soljo in poprom ter denem na krožnik. Iz kozice odlijem maslo, prilijem dve žlici juhe, pridenem za oreh surovega masla in pustim, da tekočina zavre. Prevrenje zlijem na meso. Na površino mesa denem volovsko oko iz enega jajca.

Volovsko oko. V majhni ponvici razbelim malo masti. V razbeljeno maslo vlijem eno jajce in pustim, da se beljak strdi in

opeče. Površino jajca potrese s soljo in poprom. Za volovsko oko morajo biti jajca sveža, ker stara se razlijejo po ponvi.

Jabolčni narastek. 1 kg jabolk olupim in zriham. Poldrugo žlico surovega masla mešam s tremi rumenjaki, pridenem ščep cimeta, dve žlici sladkorja, malo limoninih lupinic, dve žlici na surovem maslu zaru-menelih drobtin in nazadnje iz 3 beljakov trd sneg. Skledo namažem z maslom, zdravnam mešanico po njej in denem narastek v pečico za pol ure. Pečica naj bo precej vroča.

Lonci in kozice v naši kuhinji

Lonci, kozice, ponve in druga posoda mora v kuhinji precej prebiti, saj gre kar večkrat na dan skozi roke gospodinje na štedilnik in zopet nazaj. Izpostavljena je hudi vročini, poškoduje se pa lahko tudi drugače, ako ne pazimo nanjo. Skrbno ravnanje s kuhinjsko posodo veliko podaljša življenjsko dobo, malomarnost v tem oziru pa se maščuje, tako da je posoda hitro proč in moramo nabaviti novo veliko prekmalu. Dobra kuhinjska posoda je navidez draga, vendar nam traja toliko časa, da je v resnici cenejša kakor ona zelo šibke kakovosti. Slabe kuhinjske posode ne kupujemo, posebno ne raznih ponvic in kozic, ki so stalno po večkrat na dan v rabi!

Naprodaj je veliko posode novih vrst, ki se odlikujejo po trpežnosti, lepi vnanosti, praktičnosti in uporabljivosti ter dajejo s snazanjem zelo malo dela. Ta nova posoda ima še druge prednosti. Vsak kos je kar najbolj mogoče priročne oblike in tako narejen, da ga uporabljamo lahko za čim več vrst kuhanja. Končno je važno tudi to, da v tako lični posodi lahko jed celo prinesemo na mizo, ne da bi jo predevali v drugo posodo.

Topla jed se ohrani topla brez težav, po kosilu pa se veliko manj pomivanja posode. Preden se odločimo, da kupimo nov lonec, kozico ali ponev, moramo doma vedno premisliti, kaj potrebujemo, preden se odpravimo v trgovino. Če le mogoče, vzemimo vsak kos tako izdelan, da nam služi več ali vsestransko, da v njem lahko kuhamo, pražimo ali pečemo in h kateremu dobimo tudi razne vložke za kuhanje v sopari ali za kuhanje več vrst jedil v skupni posodi. Krompir in zelenjad

je najboljša, če je huhana v sopari. V ta namen vložimo v lonec ali kozico vložek v obliki sita, ki se dobi posebej v ta namen in se pravilno prilega v posodo. Voda v loncu sega samo do sita, zelenjad se pa mehča samo v pari in ji ostanejo ohranjene vse dragocene rudninske snovi.

Zelo važno je tudi, da izmerimo štedilnik in pečico, da ne vzamemo posode prevelike ali premajhne ali take, ki se ne prilega v odprtino pri štedilniku. Še posebno važna je točna velikost posode, ako kuhamo na plinskem ali električnem štedilniku. Pravilna velikost in oblika nam pomaga štediti z dragim kurivom. Če na to ne pazimo, se rado zgodi, da vzamemo pekač, ki je prevelik za pečico, da ne moremo zapreti vrat, kadar pečemo.

Večje posode morajo biti vedno iz močne tvarine in bolj solidno izdelane kot majhne, ker veliko več trpe. Medtem ko vzamemo majhne posodice lahko iz cenejšega materiala, morajo biti večje zelo močne, drugače se kmalu pokvarijo. Vsaka dobra posoda pa mora biti napravljena tudi tako, da se nikoli ne izboči dno, kar opazimo pri slabih posodah že po kratki uporabi, pokrovke jo morajo dobro zapirati, ročaji morajo biti pripravljeni za prijemanje, in nikjer ne sme biti nobenih špranj, kjer bi ostajala nesnaga. Oblika mora biti tudi taka, da posoda trdno stoji, naj si bo prazna ali polna. Čiščenje mora biti čim bolj preprosto, da nas ne zamuja, a je posoda vendar vedno snažna in bleščeča.

Posoda, ki ima vse te lastnosti, nam omogoča v kuhinji lahko in prijetno delo, jamči pa tudi za zdravo hrano, v kateri ni nikoli najti koščkov lošča, kar se rado zgodi, ako kuhamo v slabi, železni ploščeni posodi. Denar, ki ga izdamo za res trpežne lonce, kozice in ponve, se nam povrne s tem, da nam na leta in in leta ni treba kupiti nobenega novega kosa — z delom v kuhinji pa imamo res pravo veselje.

H. Š.

SEJMI

Sejmi do 4. decembra.

28. nov.: živ. Vinica pri Črnomlju. — 29. nov.: živ. Raka, svinj. Dol. Lendava. — 30. nov.: živ. in kram. Gor. Planina na Kalu, Kočevje, Turjak, Vače nad Litijo, Grad v Slov. krajini. — 1. dec.: gov. in svinj. Mokronog. — 2. dec.: svinj in kram. Zagorje ob Savi.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Ljubljana. Po zadnjih podatkih so cene goveje živine v Ljubljani in okolici sledeče: voli I. vrste 6 din, II. 5—5.50, III. 4—5; telice I. 6, II. 5—5.50, III. 4.50—5; krave I. 5.50, II. 4.25, III. 2.50—3; teleta I. 8, II. 7; prašiči špeharji, domači 10, pršutarji 9 din za 1 kg žive teže. Surove kože, goveje 9—11, telečje 11, svinjske 7 din za 1 kg. Svinjska mast 20 din za 1 kg.

g Kranj. Redni ponedeljski sejem je bil srednji. Cene goveje živine so rahlo nazadovale, cene prašičev pa so se nekoliko okrepile. Na sejmu so prignali 82 glav goveje živine in 102 prašiča, prodali pa 57 glav goveje živine in 70 repov prašičev. Cene: voli I. vrste 6 din, II. 5.50, III. 5; telice I. 6, II. 5.50, III. 5; krave I. 5, II. 4.50, III. 3.75; teleta I. 8, II. 7; prašiči špeharji 10.50, pršutarji 8.50—9.50 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski, 7—8 tednov stari so šli po 140—205 din komad. Surove kože, goveje 9—11, telečje 11, svinjske 6—8 din za 1 kg. Volna, neoprana 1 kg 24—26, oprana 34 do 36 din.

g Velike Lašče. Dne 7. novembra so imeli sejem, na katerem so prodajali živino po sledečih cenah: voli I. vrste 5.50 din, II. 5, III. 4.50; telice I. 5.25, II. 4.50, III. 4; krave I. 4.50, II. 3.50, III. 3; teleta I. 7, II. 6 din za 1 kg žive teže.

g Ptuj. Na zadnjem sejmu 16. novembra je bilo posebno veliko krav (335 glav, prodanih pa le 97), volov 36, (17), 63 telic (14), 21 juncev (2), 8 bikov (5), 109 konj (17) in 4 žrebata (2), skupaj 576 glav (154). Cene so se gibale takole: voli I. vrste 4.75 din, II. 4.25, III. 3.75; krave I. 3.75, II. 3—3.25, III. 2.50; telice in junci I. 4.75, II. 4, III. 3.50; biki 3.50—4 din za 1 kg žive teže. Konji so šli od 640 do 3200 din po kakovosti. Prašičev je bilo na sejmu 281 glav, prodali so jih 105 po tehle cenah: debeli prašiči 8 do 8.50, pršutarji 7.25 do 7.75, plemenske vinje 7 do 7.25 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički, 6—12 tednov stari 60—160 dinarjev za komad.

CENE

g Sadje. Ban. vizarski in sadjarski zavod v Mariboru poroča, da je sadja že zelo malo, cene so pa čvrste in znašajo za prvo vrstno sadje na debelo 3 din za 1 kg, za gospodarsko sadje 1.80, za industrijsko 1 din.

Poudarja tudi, da so cene sadja tam, kjer ni organizirana združna prodaja in poročevalska služba, znatno nižje, pri prvovrstnem sadju do 1 din.

g Kranj. Dne 11. nov. so bile cene kmet. pridelkov (pri žitu so mišljene v vrečah po 50 kg) sledeče: pšenica 1 kg 1.90 din, ječmen 1.85, rž 1.85, oves 1.60, koruza 1.40, fižol 2—2.50, krompir 0.75—1, seme lucerne 19.50, seno 100 kg 75, slama 50. — Jabolka: I. 6, II. 5, III. 3.50 din za 1 kg.

gPtuj. Kmetijski pridelki imajo te cene: pšenica 100 kg 200 din, ječmen 200, rž 150, oves 150, koruza 110, krompir 50, seno 50—75, slama 25—35 din.

g Ljubljana. Dne 16. novembra so veljali kmetijski pridelki takole: pšenica 1 kg 1.90—2.10 din, ječmen 1.90, rž 1.85—2, oves 1.85—2, koruza 1.50—1.85, fižol 2.20—3.60, krompir 1, seno 100 kg sladko 90, polsladko 80, kisló 75, slama 60 din.

LJUBLJANSKI TRG

g Ljubljana, 15. XI. 1938. Cene perutnine: piščanec kom. 12—18 din, zaklan 1 kg 24 din, kokoš kom. 20—30, zakl. 1 kg 20, petelin kom. 18—25, zakl. 1 kg 20, raca kom. 20—24, zakl. 1 kg 22, gos kom. 20—40, zakl. 1 kg 20, golob kom. 3—5, pulardi kom. 28—40, kapuni 28—40.

g Mleko in mlečni izdelki. Mleko 1 l 2 do 2.50 din, surovo maslo 1 kg 22—28, čajno maslo 32—36, kuhano maslo 28—30, bilihinski sir 26, polementalec 26, trapiš I. 24—26, II. 18—24 din. — Jajca: kom. 1—1.15 din.

g Pijače: vino, belo, novo 1 l 12—14 din, belo, staro 10—14, rdeče 12, črno, novo 10—12, žganje 25 do 28 din.

g Sadje. Jabolka I. vrste 1 kg 7 din, II. 5, III. 3—4; hruške II. 6, III. 4; grozdje 5—9, nešplje 4—6, suhe češplje 8—14, suhe hruške 10—12, kostanj, navadni 3—5, maroni 10, orehi 8—10, luščeni 28 din 1 kg.

g Zelenjava: Solata endivija 1 kg 3 din, motovilca merica 1 din, radič, domač 1, cvetača 1 kg 5—6, zelje 0.50, kisló zelje 2, ohrovit 1.50—2, kolerabice 3, kolerabe 1, špinača 6, konoplja 8—10, laneno seme 6 do 8, luščen fižol 3—4, čebula 3—4, por 1, česenj 6—10, repa 0.50, kislá repa 2, korenje 2—3, peteršilj 4—5, zelena paprika 4—5, zelenjava za juho 2—3, rdeča pesa 2 din za 1 kg

PRAVNI NASVETI

Kdo je kmet po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov. V. C. Vprašate, ali je samo tisti kmet, po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, ki sam osebno obdeluje zemljo, ali tudi tisti, ki sam ne dela, ampak samo delajo na njegovem posestvu najeti delavci? — Po predpisih uredbe in pravilnika k uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, se smatra za kmeta tudi tisti, ki obdeluje zemljo samo z najeto delovno močjo, a izpolnjuje ostale pogoje uredbe: t. j. da mu je kmetijstvo glavni poklic in da izvirajo njegovi obdavčeni dohodki pretežno iz kmetijstva. Obdelovati pa mora zemljo v lastni režiji. Kdor daje zemljo v zakup, ni kmet po uredbi. Da se smatra za kmeta, kdor obdeluje del svojega posestva sam, oziroma s člani svoje rodbine, ali z najeto delovno močjo v lastni režiji, ostali del pa daje v zakup, je potrebno, da daje v zakup manj ko polovico svojega posestva, razen če zaradi bolezni ali drugih neuklonljivih zadržkov ne more sam obdelovati svoje zemlje.

Prijava zavarovanja v OUZD. — P. I. — Vprašate, v kolikem času mora gospodar prijaviti delavca pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev? — Delodajalec mora prijaviti delavca zaradi zavarovanja v 8 dneh od vstopa v delo. V istem času mora tudi prijaviti vse spremembe o okolnostih, ki vplivajo na višino podpor zlasti spremembo zaslužka. Ako delodajalec prijavo opusti, mora nositi do 10 tednov vse stroške zdravljenja in vse dajatve za osebo, ki je zbolela pred prijavo. Opustitev prijave je tudi kaznjiva.

Vihar je podrl smreko. T. V. B. V gozdu je veter podrl smreko, ki ste jo nato odžagali in spravili k potu. Kmalu nato je prišel mejaš, ki je trdil, da je smreka njegova, češ da je preko podrtje smreke že 2 m njegovega sveta in je smreko odpeljal. Sedaj vam še celo grozi s tožbo, ako mu v gozdu ne priznate tistega sveta, ki si ga on lasti. Vprašate, kdo bo izgubil v pravdi. — Mapa meja ni odločilna. Sporne meje se določijo po zadnjem mirnem življanju. Če pa to ni mogoče, lahko sodišče sporno ploskev razpolovi in po sredi potegne mejo. Najprvo si morata s sosedom urediti mejo. Če med vama ne more priti do sporazuma, lahko eden ali drugi izmed mejašev predlaga, da določi mejo sodišče. Potem bo sodnik razpisal narok najprvo pri sodišču, če tam med vama ne bo prišlo do poravnave, se bo potem vršila razprava v gozdu, kjer bodo najprvo priče zaslišane, kako ste do sledje uživali sporno mejo. Če izpovedbe zaslišanih priče ne bi bile zadostne, lahko sodnik povabi k razpravi tudi zemljemerca kot izvedenca, da pokaže, kako potekajo mapne

meje. Nato bo sodnik določil mejo. Ko bo meja določena, boste šele mogli od mejaša zahtevati odškodnino za odpeljano smreko ali pa vrnitev iste, če je rastle res na vašem svetu. Stroške mejnega spora trpita navadno obe stranki, vsaka svoje in vsaka polovico sodnih stroškov.

Prodana njiva. J. M. G. Pred 3 leti ste posodili sosedu 1000 din pod pogojem, da vam bo zato dal malo njivo v bližini vašega posestva. To njivo sedaj tudi že uživate. Odpisati je pa ne more, ker je obremenjena z zaostalimi davki. Vprašate, če tudi vas lahko zadene kazen, če ne bo njiva v pravem času odpisana. — Kazen vas lahko doleti, če ste napravili pismeno kupno pogodbo, pa je niste v 15 dneh javili davkarji. Če ste to storili, je zaenkrat stvar v redu. Njivo lahko preprišete na sebe, seveda z vsemi bremen. Zato morate pač prodajalca priganjati, naj plača vknjižene dolgove, odnosno naj doseže pri vknjiženih upnikih, da pristanejo na bremen prost odpis vam prodane parcele. — Pri takih kupčijah pa vsakemu svetujemo, naj kupnine za obremenjeno parcelo ne izroči takoj prodajalcu, ampak naj napravi takoj sporazum z vknjiženimi upniki, katerim se na odpisano parcelo odpadajoči dolg plača proti istočasni izročitvi izbrisne pobotnice, odnosno odpisnega dovoljenja.

Izrabljanje vajencea. S. P. - Vajenec se uči mlinarske obrti. Gospodar ga na vso moč izrablja. Delati mora dnevno do 18 ur, včasih pa celo 20 ur. Vprašate, kam bi se bilo obrniti za odpomoč? — Gospodarja, ki prekomerno izrablja učenca, lahko naznanite okrajnemu načelstvu in bo gospodarja že poučilo o njegovih dolžnostih. Gospodar je dolžan skrbeti tudi za učenčovo zdravje. Mladostni delavci pod 16 let po predpisih zakona o zaščiti delavcev ne smejo biti nikoli zaposleni dalje, nego 8 ur na dan.

Pomočniški izpit. S. - Po učni pogodbi traja vaša učna doba tri leta. Vprašate, ali lahko že po dveh letih učenja delate pomočniški izpit? — Za opravljanje pomočniškega izpita se lahko prijavite po dovršenih učni dobi.

Posojilo zapade v plačilo na opomin P. J. - Po poroki ste nujno potrebovali nekaj denarja in je mati vašega moža dala nekaj tisočakov, češ da jih bosta vrnila, ko bosta imela kaj več. Preteklo je pet let in tašča zahteva vrnitev denarja. — Tudi če nima tašča nobenega pismenega potrdila o izročnem denarju, ga lahko od sina zahteva nazaj, saj mu ga ni takrat darovala, sicer ne bi govorila o tem, da ga bosta vrnila. Če sta denar prejela za potrebe posestva, ki je po polovici vaše in vašega moža, potem lahko terja tašča povračilo od vaju obeh. Od dneva opomina dalje tečejo tudi 5%-ne zakonite obresti.